

แนวทางการพัฒนาการสอนเรื่องกรรมในสังคมไทย

Improving Way of Teaching Kamma in Thailand

Received: June 24, 2019

Revised: October 5, 2019

Accepted: November 20, 2019

กรฤทธ์ ปัญจสุนทร*

(Korarid Panjasoonthorn)

บทคัดย่อ

จากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักคำสอนเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของคนไทยส่วนใหญ่ที่เข้าใจว่ากรรมเป็นผลของการกระทำชั่วในอดีตชาติ โดยมีเจ้ากรรมนายเวรเป็นผู้ดลบันดาลให้เกิดผลร้ายต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน จึงไปพึ่งพาร่างทรงหรือโหราจารย์ในการทำนายดวงชะตาหรือทำพิธีแก้กรรม กลายเป็นช่องทางหารายได้ของคนเหล่านี้ โดยอาศัยความศรัทธาเป็นเครื่องมือ ซึ่งในบางครั้งก็นำมาสู่การทำเรื่องผิดกฎหมาย เช่น การฉ้อโกงทรัพย์ การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น ดังนั้นจึงควรปรับปรุงกระบวนการสอนเรื่องกรรมเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการสร้างความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปซึ่งเกิดจากตัวบุคคลเองได้พิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี การอธิบายเรื่องกรรมจึงควรอธิบายตามหลักการของเหตุผลและเห็นได้ในเชิงประจักษ์ เพื่อให้บุคคลสามารถใช้วิจยญาณในการไตร่ตรอง และใคร่ครวญตามความเป็นจริง เมื่อเกิดปัญหาก็คงจะไม่โทษกรรมเก่าหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ แต่คิดหาสาเหตุของปัญหาและหาทางแก้ไขตามสมควร

คำสำคัญ : กรรม, พระพุทธศาสนา, แนวทางการพัฒนาการสอน

Abstract

There are many misunderstandings of Kama doctrine in Buddhism of Thai people which knew that Kamma is the result of bad action in precious life and there is the hostile or ghost making the bad situation in recent life. In that case, they ask the medium or the astrologer to fortune or to do solving Kamma ceremony, so it becomes the business for these people who make these actions. Because of people's faith, the illegal actions were occurred by frauds such as, racketeer, rape, or any bad things. As these above reasons, Kamma teaching procedure ought to be remodeled as the solution, with shame and dread in own bad action must be realized that it happened because what we had made and we need to accept the later result. Kamma description should follow the principle

* นักวิชาการอิสระ (Independent scholar) e-mail: joker_pluem@hotmail.com

of reason and empirically see to let the people consider and critically think by themselves as in the truth. In the time of problem, they wouldn't blame the precious action or supranatural power, instead, they would think what the cause of problem and find the right way to solve it.

Keywords: Kamma, Buddhism, improving way of teaching

บทนำ

หลักคำสอนเรื่องกรรม เป็นหลักคำสอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็น หลักคำสอนที่อธิบายแนวทางปฏิบัติในพระพุทธศาสนาและยังเชื่อมโยงไปถึงแนวคิดเรื่องสังสารวัฏอีกด้วย กล่าวคือ เป็นหลักคำสอนที่แสดงความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันระหว่างการกระทำของมนุษย์กับผลของการกระทำ ซึ่งอาจส่งผลในปัจจุบันหรือในอนาคต รวมถึงชีวิตหลังความตาย หรือแม้แต่การบรรลุธรรมก็ถูกกำหนดด้วยกรรมที่มนุษย์ได้กระทำ ผู้ที่เป็นพุทธศาสนิกชนทุกคนจึงควรทำความเข้าใจหลักคำสอนเรื่องกรรมอย่างถูกต้อง แต่ในปัจจุบันพบว่าคนไทยส่วนใหญ่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเรื่องกรรม คือ มองว่ากรรมเป็นผลของการกระทำชั่วในอดีตชาติ ทำให้เกิดสิ่งที่ไม่ดี เช่น เรื่องทุกข์โศก ภัยอันตราย ความวิบัติ และเหตุร้ายต่าง ๆ เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2557, หน้า 6) การที่มีความเชื่อเช่นนี้ทำให้เกิดการหันไปพึ่งร่างทรงหรือโหราจารย์เพื่อแก้ปัญหา กลายเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับคนเหล่านี้อย่างมหาศาล บางคนอาศัยความศรัทธาฉ้อโกงทรัพย์สินของผู้อื่นและยังเป็นการเผยแพร่คำสอนเรื่องกรรมที่คลาดเคลื่อนกับคนทั่วไปอีกด้วย ถึงแม้ว่าเมื่อเกิดปัญหาเหล่านี้ผู้เสียหายสามารถแจ้งตำรวจเพื่อดำเนินคดีเอาผิดคนเหล่านี้ได้ แต่ถ้าสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องกรรม ก็จะเป็นการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจจะนำเสนอแนวทางการพัฒนาการสอนเรื่องกรรม แต่ในบทความนี้มุ่งอธิบายแนวคิดเรื่องกรรมตามทัศนะแบบเถรวาทเท่านั้น โดยจะแบ่งเนื้อหาหลักของบทความออกเป็น 3 ส่วน ตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท
2. ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องกรรมในสังคมไทย
3. แนวทางการพัฒนาการสอนเรื่องกรรมในสังคมไทย

1. แนวคิดเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

คำว่า “กรรม” ในพระพุทธศาสนา แปลว่า การกระทำ โดยหมายรวมทั้งการกระทำที่ดีและการกระทำที่ไม่ดี โดยอาศัยเจตนาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ดังที่ปรากฏเป็นพุทธพจน์ความว่า “เรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม บุคคลทั้งหลายคิดแล้วจึงทำกรรมด้วย กาย วาจา ใจ” (อง.ฉก. (ไทย) 22/63/577) ถ้าเป็นการกระทำที่เกิดจากเจตนาที่ดี เรียกว่า กรรมดีหรือกุศลกรรม ถ้าเป็นการกระทำที่เกิดจากเจตนาที่ไม่ดี เรียกว่า อกุศลกรรม ในการ

พิจารณาเจตนาในพระพุทธศาสนาว่าเป็นเจตนาที่ดีหรือไม่ดีนั้น พิจารณาจากแรงผลักดันภายในจิตใจ ถ้าเกิดจากความอยาก (โลภะ) ความมีความคิดประทุษร้าย (โทสะ) และความหลง (โมหะ) ถือเป็นเจตนาที่ไม่ดี (อง.ติก. (ไทย) 20/70/275) ในทางกลับกัน ถ้าเกิดจากความไม่อยาก (อโลภะ) ความความไม่คิดประทุษร้าย (อโทสะ) และความไม่หลง (อโมหะ) ถือเป็นเจตนาที่ดี (อง.ติก. (ไทย) 20/70/277) ในทางพระพุทธศาสนาเจตนาจึงจัดเป็นกรรมอย่างหนึ่ง คือ มโนกรรม ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดการกระทำทางกาย คือ กายกรรม และการพูด คือ วาจากรรม ดังที่ปรากฏเป็นพุทธพจน์ความว่า “ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย ถ้าคนมีใจดี ก็จะพูดดีหรือทำตามไปด้วย” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/1-2/23-24)

ในเรื่องการให้ผลของกรรมพระพุทธเจ้าทรงรับรองว่าการกระทำทุกอย่างของเราไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ดีหรือไม่ดีย่อมมีผลแน่นอน จะเห็นได้จากการที่ทรงจัดกรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักนิยาม 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่อธิบายถึง ความเป็นระเบียบอันแน่นอนในธรรมชาติหรือกฎของธรรมชาติประกอบด้วย

- 1) อุตุนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณภูมิ หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะดินน้ำอากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์
- 2) พืชนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุ์กรรมเป็นต้น
- 3) จิตตนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต
- 4) กรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ
- 5) ธรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย (พระพรหมคุณาภรณ์, 2553, หน้า 166)

นิยาม 4 อย่างแรกนั้นก็จะเป็นไปตามธรรมนิยามหรือกฎแห่งเหตุผลอีกทีหนึ่ง ซึ่งนิยาม 5 นี้ครอบคลุมสิ่งต่าง ๆ และมีความเกี่ยวเนื่องกับความเป็นไปของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ อุตุนิยาม องค์ประกอบทางกายภาพ พืชนิยาม ระบบพันธุ์กรรม จิตตนิยาม องค์ประกอบด้านจิตใจ กรรมนิยาม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่น (ชาญณรงค์ บุญหนุน, 2550, หน้า 29)

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้การให้ผลของกรรมนั้นตกอยู่ภายใต้กฎของความเป็นเหตุเป็นผล กล่าวคือ ถึงแม้พระพุทธเจ้าจะทรงรับรองว่าการกระทำทุกอย่างของมนุษย์จะต้องมีผลตามมาทั้งการกระทำที่ดีและการกระทำที่ไม่ดี แต่การให้ผลของการกระทำนั้นจะต้องอาศัยเหตุปัจจัยบางอย่างมาสนับสนุนให้เกิด โดยในพุทธศาสนาได้จำแนกปัจจัยที่มีผลต่อการให้ผลของกรรม แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมการให้ผลของกรรมชั่ว ขัดขวางการให้ผลของกรรมดี เรียกว่า วิบัติ 4 ประกอบด้วย คติวิบัติ อุปธิวิบัติ กาลวิบัติ และปโยควิบัติ และปัจจัยที่ส่งเสริมการให้ผลของกรรมดี ขัดขวางการให้ผลของกรรมชั่ว เรียกว่า สมบัติ 4 ประกอบด้วย คติสมบัติ อุปธิสมบัติ กาลสมบัติ และปโยคสมบัติ (อภิ.วิ. (ไทย) 35/810/523) ซึ่งสมบัติ 4 และวิบัติ 4 สามารถจับเป็นคู่ตรงข้ามกันได้ 4 คู่ ดังนี้

- 1) คติวิบัติและคติสมบัติ คู่แรกนี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานที่ กล่าวคือ ภพภูมิที่ได้ไปเกิด เช่น นรกภูมิ ที่เป็นภูมิสำหรับเสวยผลของกรรมชั่ว ทำให้กรรมดีหมดโอกาสให้ผล หรืออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการที่มีไว้

สำหรับทำกรรมดี เช่น เป็นนักโทษอยู่ในเรือนจำ เป็นต้น เรียกว่า คติวัติ ในทางกลับกัน ถ้าได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดี หรืออยู่ในสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการที่มีไว้สำหรับทำกรรมดี เช่น สวรรค์ รูปภูมิ อรูปภูมิ ที่เป็นภูมิสำหรับส่วยผลของกรรมดี ทำให้กรรมชั่วหมดโอกาสให้ผล หรือเกิดเป็นมนุษย์ทำให้มีโอกาสในการฝึกฝนตนเองสู่ความเป็นอริยบุคคล หรืออยู่ในสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการทำกรรมดี เช่น การเกิดในครอบครัวที่เป็นคนใจบุญสุนทานและก็มีฐานะที่ดี เป็นต้น ก็เรียกว่า คติสมบัติ

2) อุปธิวัติและอุปธิสมบัติ คู่ที่สองนี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพร่างกายของตัวมนุษย์ ถ้าเกิดมาแล้วมีโรคประจำตัว เกิดมามีร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งพิการ หรืออาจมีร่างกายครบสามสิบสองแต่สมองผิดปกติ เรียกว่า อุปธิวัติ ในทางกลับกัน ถ้าเกิดมาแล้วร่างกายดี สมบูรณ์และสมบูรณ์รอบ ไม่ทุพพลภาพ วิกฤติการ มีสุขภาพดี มีความสมบูรณ์ทางด้านมันสมองอันเป็นสาเหตุให้มีสติปัญญาดี เรียกว่า อุปธิสมบัติ

3) กาลวัติและกาลสมบัติ คู่ที่สามนี้เป็นปัจจัยเกี่ยวกับเวลา ถ้าเกิดมาอยู่ในยุคที่บ้านเมืองไม่สงบสุขในสังคมมีแต่การแก่งแย่งฆ่าฟัน เวลาเช่นนี้เป็นการยากในการทำกรรมดี หรือการทำไม่ถูกกาลเทศะ เช่น มีประชุมเก้าโมงเช้าแต่ไปถึงที่ประชุมตอนสิบโมงเช้า เป็นต้น เรียกว่า กาลวัติ ในทางกลับกัน ถ้าเกิดมาในเวลาหรือสมัยที่บ้านเมืองสงบสุข สมัยที่สังคมยกย่องเชิดชูคุณธรรมสนับสนุนคนดี ในภาวะของยุคสมัยเช่นนี้คนดีมีสติปัญญาย่อมมีโอกาสได้แสดงความรู้ความสามารถโดยไม่ติดขัดและย่อมได้รับการยกย่องจากสังคมตามควรแก่ความรู้ความสามารถของตน เรียกว่า กาลสมบัติ

4) บโยควัติและบโยคสมบัติ คู่ที่สี่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความพยายามในการกระทำ ถ้ามีความเพียรในการทำกรรมชั่ว ขาดความเพียรในการทำกรรมดี เช่น เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยแต่ไม่ตั้งใจเรียนเอาแต่เที่ยวเล่นจนทำให้โดนไล่ออกจากมหาวิทยาลัย เป็นต้น เรียกว่า บโยควัติ แต่ในทางกลับกัน ถ้าบำเพ็ญตนเป็นคนดีก็พยายามเป็นคนดีไปให้ตลอด ไม่ท้อถอย ไม่หวั่นไหวเอนเอียงไปกับสิ่งยั่วยู่ให้หันเหไปทางเสื่อมหรือทางทำให้ความดีที่มีอยู่ลดน้อยถอยลง หรือกระทำการที่ดีและมีประโยชน์อย่างใดก็ทำให้ถึงจนถึงที่สุด ไม่ใช่ทำเพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ เช่น การศึกษาเมื่อหลักสูตรกำหนดไว้ให้เรียน 2 ปี 3 ปี หรือ 4 ปี ก็บากบั่นเรียนจนจบหลักสูตร การเรียนเพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ เป็นต้น นี้เรียกว่า บโยคสมบัติ (สุนทร ธีรวัช, 2552, หน้า 178-183)

การให้ผลของกรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเกิดจากการทำงานอย่างสัมพันธ์กันของปัจจัยดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นการทำงานของกรรมในฐานะที่เป็นกฎธรรมชาติร่วมกับนิยามตัวอื่น ๆ ตามหลักนิยาม 5 กล่าวคือ ปัจจัยด้านสถานที่หรือสถานการณ์ (คติวัติ คติสมบัติ) รวมถึงปัจจัยด้านเวลา (กาลวัติ กาลสมบัติ) แสดงให้เห็นการทำงานร่วมกันระหว่างตัวกรรมกับอุนิยาม ปัจจัยด้านร่างกายและสติปัญญา (อุปธิวัติ อุปธิสมบัติ) แสดงให้เห็นการทำงานร่วมกันระหว่างตัวกรรมกับพีชนิยามและจิตนิยาม และปัจจัยด้านความพยายามในการกระทำ (บโยควัติ บโยคสมบัติ) แสดงให้เห็นการทำงานร่วมกันระหว่างตัวกรรมที่มนุษย์ได้ทำในปัจจุบันเมื่อได้รับผลกระทบจากปัจจัยตัวอื่น ๆ ปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้ ย่อมทำงานอยู่ภายใต้กฎธรรมนิยาม คือ มีความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กัน เช่น การที่มนุษย์ทำสงครามเพื่อผลประโยชน์บางอย่างย่อมมีผลกระทบตามมา

ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังสงครามมนุษย์ย่อมอยู่ในยุคที่ข้าวยากหมากแพง เนื่องจากในระหว่างสงครามการที่มนุษย์ใช้อาวุธโจมตีใส่กันย่อมทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตไป เมื่อทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายก็ย่อมส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นไปอย่างลำบาก เมื่อเป็นเช่นนี้ร่างกายของมนุษย์ในยุคนี้ก็จะไม่แข็งแรง เป็นต้น (กรฤทธ์ ปัญจสุนทร, 2561, หน้า 18-19)

ในส่วนของการแสดงผลของกรรมแสดงออกมาให้ 2 ลักษณะ การให้ผลของกรรมโดยทั่วไปนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ การให้ผลชั้นในของกรรม คือ ความตกต่ำของคุณธรรมภายในจิตใจเมื่อเราทำความชั่วในทางกลับกันเมื่อเราทำความดี ก็เป็นการทำให้คุณธรรมเพิ่มพูนขึ้นในจิตใจ และผลชั้นนอกของกรรม ได้แก่ ผลที่เป็นความสุขหรือความทุกข์ ความเจริญหรือความเสื่อมในชีวิตที่เกิดขึ้นเพราะการกระทำของตัวเราเอง ซึ่งอาจจะเห็นผลทันทีหรืออาจส่งผลในอนาคตหรือให้ผลแบบข้ามภพข้ามชาติเลยก็ได้ (สุนทร ณ รัช, 2552, หน้า 174)

2. ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องกรรมในสังคมไทย

ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องกรรมของคนไทยอาจแบ่งออกเป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ ความคลาดเคลื่อนด้านความหมาย ความคลาดเคลื่อนด้านการให้ผลของกรรม และความคลาดเคลื่อนด้านการแก้กรรม ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความคลาดเคลื่อนด้านความหมาย คนไทยส่วนใหญ่มักมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่า “กรรม” หมายถึง ผลของการกระทำไม่ดีในอดีตชาติที่ส่งผลกระทบด้านลบมาสู่ชีวิตในปัจจุบันและอนาคต จะเห็นได้จากความหมายของกรรมที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ที่ได้ให้ความหมายของ “กรรม” ไว้ 4 ประการดังนี้

- 1) การกระทำ การงาน กิจ เช่น พลีกรรม ต่างกรรมต่างวาระ เป็นการดีก็ได้ เป็นการชั่วก็ได้ กุศลกรรม อกุศลกรรม เป็นต้น
- 2) การกระทำที่ส่งผลร้ายมายังปัจจุบัน หรือจะส่งผลร้ายต่อไปในอนาคต เช่น บัดนี้กรรมตามทันแล้ว ระวังกรรมจะตามทันนะ เป็นต้น
- 3) บาป เคาระห์ เช่น คนมีกรรม กรรมของฉันแท้ ๆ เป็นต้น
- 4) ความตาย ในคำว่า ถึงแก่กรรม เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีเพียงความหมายที่ 1 เท่านั้น ที่สอดคล้องกับความหมายของ “กรรม” ในพระพุทธศาสนา ส่วนความหมายที่ 2 3 และ 4 ล้วนแต่เป็นความหมายที่สะท้อนทัศนคติของคนไทยเกี่ยวกับกรรมในแง่ร้ายทั้งสิ้น นอกจากนี้ในชีวิตประจำวันเราก็มักจะได้ยินวลีที่สะท้อนมุมมองดังกล่าว เช่น “กัมมนารับกรรม” “ชาตินี้มีกรรม” “สุดแล้วแต่บุญแต่กรรม” เป็นต้น ทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีในการใช้ชีวิต กล่าวคือ เกิดความย่อท้อยอมแพ้ ในการพัฒนาตัวเอง รวมถึงละเลยในการให้ความช่วยเหลือผู้ที่กำลังเดือดร้อน เพราะคิดว่าเขากำลังรับกรรมของตนเองอยู่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557, หน้า 8-9)

2.2 ความคลาดเคลื่อนด้านการให้ผลของกรรม คนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า “ทำกรรมอย่างใด ต้องได้รับผลเช่นนั้น” แบบแน่นอนตายตัว กล่าวคือ เชื่อว่าทำดีต้องได้รับผลดีร้อยเปอร์เซ็นต์ ทำชั่วต้องได้รับผลชั่วร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่เปลี่ยนแปลง (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2544, หน้า 5) ถึงแม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงรับรองว่า กรรมทุกอย่างที่เราทำย่อมมีผลของกรรม โดยบัญญัติกรรมเป็นกฎธรรมชาติอย่างหนึ่งในหลักธรรม “นิยาม 5” อย่างไรก็ตามดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่านิยามทั้งหมดย่อมทำงานอยู่ภายใต้ “ธรรมนิยาม” คือ กฎแห่งความเป็นเหตุเป็นผล ทำให้การให้ผลของกรรมตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ หมายถึง ลักษณะร่วมที่มีแก่สิ่งต่าง ๆ ประกอบด้วย อนิจจัง คือ ความไม่เที่ยง ความไม่คงที่ ความไม่ยั่งยืน ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมสลายไป ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วสลายไป ทุกขัง คือ ความทุกข์ ในที่นี้หมายถึงภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายไป เพราะปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และอนัตตา คือ ความไม่ใช่ตัวตน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2559, หน้า 60-61) จึงทำให้บังคับควบคุมให้เป็นดังใจไม่ได้ แต่การให้ผลของกรรมจะเป็นไปตามปัจจัยที่เหมาะสม นอกจากนี้คนไทยยังมีการสร้างตัวตนให้กับตัวกรรมในลักษณะของ “ผี” คนที่เราเคยไปทำร้ายทางกายหรือวาจา ในอดีตชาติ ทำให้มีสิทธิ์หรือพลังอำนาจในการบันดาลโชคร้ายหรือสิ่งร้าย ๆ ให้เกิดขึ้นในชีวิต หรือที่คนไทยนิยมเรียกว่า “เจ้ากรรมนายเวร”

2.3 ความคลาดเคลื่อนด้านการแก้กรรม เมื่อมีความเชื่อว่าผลของกรรมเกิดจากการดลบันดาลสิ่งเหนือธรรมชาติอย่าง “เจ้ากรรมนายเวร” เรื่องของกรรมจึงไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ เพราะคิดว่าตัวเองเป็นคนธรรมดาไม่มีอิทธิฤทธิ์หรือปาฏิหาริย์ จึงต้องอาศัยการพึ่งพาอำนาจภายนอก เช่น การบูชาอันวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้าในศาสนาต่าง ๆ รวมถึงพระพุทธรูป แม้แต่ต้นไม้หรือสัตว์ที่มีลักษณะแปลกประหลาดผิดธรรมชาติ ก็ทำการกราบไหว้ บนบานศาลกล่าวเพื่อขอให้คุ้มครองพบกับโชคดี ได้สิ่งที่ตนปรารถนา เป็นต้น หรือไปตามสำนักงูทรงโหราจารย์ เพื่อทำนายดวงชะตาและทำพิธีแก้กรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เกิดปัญหาตามมา 2 ประการ ประการแรก คนเหล่านี้สร้างรายได้จากการเก็บเงิน “ค่าครู” หรือการบริจาคด้วยความศรัทธา บางรายก็อาศัยความศรัทธาของผู้มาแก้กรรมเป็นช่องทางในการทำผิดกฎหมาย เช่น ฉ้อโกงทรัพย์สิน ข่มขืนกระทำความผิด เป็นต้น ประการที่สอง คนเหล่านี้บางรายมีการเขียนหนังสือ ไปเป็นแขกรับเชิญออกรายการโทรทัศน์ และมีเว็บเพจ (Web Page) หรือ โซเชียลมีเดีย (Social Media) เป็นของตนเอง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสื่อสาธารณะ ทำให้อาจมีการเผยแพร่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเรื่องกรรมแก่คนทั่วไป

ปัญหาที่ตามมา คือ ในพระพุทธศาสนามีการสอนเรื่องการแก้กรรมหรือไม่ ถ้ามีกรรมแก้ได้อย่างไร จากการศึกษาในเอกสารชั้นต้น คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ไม่ปรากฏว่ามีพุทธพจน์ที่กล่าวถึงคำว่า “แก้กรรม” แต่ปรากฏคำว่า “ดับกรรม” และ “สิ้นกรรม” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายสอดคล้องกับการแก้กรรมอยู่หลายแห่งทั้งสองคำมีความหมายเดียวกัน (วิระวัฒน์ ชลสวัสดิ์, 2559, หน้า 42) คือ การที่ไม่ต้องเป็นไปตามกรรมอีกต่อไป ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป (พจนานุกรมธรรมของท่านพุทธทาส, ม.ป.ป., หน้า 290) สำหรับทางดับกรรมหรือสิ้นกรรมที่พระพุทธเจ้าได้แสดงไว้นั้น คือ การปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 โดยกล่าวเป็นพุทธพจน์ ความว่า

“ปฏิบัติให้ถึงความดับกรรม มีอะไรบ้าง คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ 1) สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) 2) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) 3) สัมมาวาจา (พูดชอบ) 4) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) 5) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) 6) สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) 7) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) 8) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) นี้เราเรียกว่า ปฏิบัติให้ถึงความดับกรรม” (ส. สห. (ไทย) 18/146-147/179-180)

3. แนวทางการพัฒนาการสอนเรื่องกรรมในสังคมไทย

ในความคิดเห็นของผู้เขียนในการสอนเรื่องกรรมควรมุ่งเน้นสอนให้เกิดความเข้าใจมากกว่าสอนให้เกิดความกลัวต่อกรรม ถึงแม้ว่าในพุทธศาสนาจะมีการสอนเรื่อง “hiri” และ “โอตตปปะ” คือ ความละอาย ความเกรงกลัวต่อบาป แต่ปัญหาอยู่ที่ผู้สอนเรื่องกรรมส่วนใหญ่มักจะอธิบายการให้ผลของกรรมในลักษณะซึ่งทำให้เกิดความกลัวต่อบาป โดยทำให้เรื่องของกรรมเป็นเรื่องที่น่ากลัว เป็นเรื่องข้ามภพข้ามชาติหรือเป็นพลังเหนือธรรมชาติ ดังนั้นเวลาคนไทยพูดเรื่องกรรมจึงกลายเป็นเรื่องที่เลวร้าย เป็นที่มาของเรื่องที่ไม่พึงประสงค์ในชีวิต ผลที่ตามมาจึงเมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดปัญหาตามมาว่า ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นจากอะไร ในที่นี้ผู้เขียนจะพิจารณาเนื้อหาใน “กาลามสูตร” ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถึงหลักพิจารณาความเชื่อ ซึ่งทรงตรัสสอนชาวกาลามะ ใจความสำคัญของพระสูตรนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ในส่วนแรกพระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงสิ่งที่ไม่ควรรีบปักใจเชื่อ 10 ประการ ได้แก่ 1) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา 2) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา 3) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ 4) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ 5) อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง) 6) อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุমান 7) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล 8) อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว 9) อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ และ 10) อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือ ว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา ในส่วนที่สองพระพุทธเจ้าได้ทรงประทานคำแนะนำให้กับชาวกาลามะเป็นพุทธพจน์ความว่า

“กาลามะทั้งหลาย เมื่อใด ท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองเท่านั้นว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล ธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ติเตียน ธรรมเหล่านี้ที่บุคคลถือปฏิบัติบริบูรณ์แล้วย่อมเป็นไปเพื่อไม่เกื้อกูลเพื่อทุกข์ ท่านทั้งหลายควรละ...กาลามะทั้งหลาย เมื่อใด ท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองเท่านั้นว่า ธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ธรรมเหล่านี้ไม่มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้สรรเสริญ ธรรมเหล่านี้ที่บุคคลถือปฏิบัติบริบูรณ์แล้วย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูล เพื่อสุข ท่านทั้งหลายควรเข้าถึง” (อง. ดิก. (ไทย) 20/66/255-263)

เนื้อความใน “กาลามสูตร” แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงสอนให้ระวังอย่าเชื่อตามสิ่งที่คนส่วนใหญ่มักจะเชื่อทันทีว่าเป็นจริง แต่สอนให้รู้จักพิจารณาด้วยตนเองจนรู้อย่างแน่ชัดแล้วว่าสิ่งนั้นไม่ดี ทำแล้วไม่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ที่เป็นบัณฑิต ทำแล้วเกิดทุกข์ ก็ให้ละเลิกไป ในทางกลับกัน เมื่อพิจารณาด้วยตนเองพบว่าสิ่งนั้นดี ทำแล้วเป็นประโยชน์ เป็นที่ยอมรับของผู้ที่เป็นบัณฑิต ทำแล้วไม่เกิดทุกข์ ก็ให้ยึดถือปฏิบัติ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า

ผู้สอนเรื่องกรรมควรจะสอนเรื่องกรรมบนฐานที่กระตุ้นให้เกิดการใช้วิจารณ์ญาณ และให้ตัวผู้ศึกษาพิจารณาด้วยตนเอง เห็นคุณและโทษในสิ่งที่ตัวเองทำ ความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปก็จะเกิดขึ้นเอง

เมื่อต้องการให้เกิดการใช้วิจารณ์ญาณกับตัวพุทธศาสนิกชนหรือผู้สนใจศึกษาเรื่องกรรม ผู้สอนควรอธิบายเรื่องกรรมให้สอดคล้องกับความเป็นเหตุเป็นผล และสามารถเห็นได้จริงในชีวิตประจำวัน เช่น คนเป็นโรคมะเร็งปอด แล้วคิดว่าเป็นผลจากกรรมเก่า ซึ่งก็เป็นคำตอบที่ไม่ผิด แต่ผู้สอนจำเป็นต้องอธิบายให้ศาสนิกชนหรือผู้ศึกษาพิจารณารูปแบบการดำรงชีวิต อุปนิสัยของตนเองที่ผ่านมาว่ามีพฤติกรรมใดที่เป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดโรค เช่น อาจเกิดจากการสูบบุหรี่ การได้รับสารพิษหรือมลภาวะในสิ่งแวดล้อม อายุ และการทานอาหาร เป็นต้น หลังจากนั้นจึงแนะนำให้เปลี่ยนพฤติกรรม หันมาดูแลสุขภาพ หาเครื่องป้องกันสารพิษหรือมลภาวะเวลาต้องออกไปนอกบ้าน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามพุทธศาสนาก็คือยอมรับว่ากรรมเก่าในลักษณะข้ามภพข้ามชาติมีผลต่อชีวิตเรา จึงเกิดปัญหาตามมาว่า อะไรบ้างที่เป็นผลจากกรรมเก่าในอดีตชาติ ตามความเห็นของผู้เขียน สิ่งที่เป็นผลจากกรรมเก่าในอดีตชาติที่สามารถอธิบายให้เห็นได้ในเชิงประจักษ์ ได้แก่ เรื่องความสมบูรณ์ของร่างกาย สติปัญญา และฐานะของครอบครัวเมื่อแรกเกิด หลังจากนั้นเรื่องที่เกิดขึ้นไม่ควรพินิจว่าเป็นผลมาจากกรรมเก่า เพราะความทุกข์อาจเกิดได้จากสาเหตุหลายประการ จะเห็นได้จากพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสอธิบายเกี่ยวกับสาเหตุของทุกข์ที่เกิดกับร่างกายมนุษย์ ความว่า

“เวทนาบางอย่างมีดีเป็นสมุฏฐาน...มีเสลดเป็นสมุฏฐาน ฯลฯ มีลมเป็นสมุฏฐาน ฯลฯ มีดี เสลด และลมรวมกันเป็นสมุฏฐาน ฯลฯ เกิดจากการเปลี่ยนฤดู ฯลฯ เกิดจากการบริหารกายไม่สม่ำเสมอ ฯลฯ เกิดจากการถูกทำร้าย ฯลฯ เวทนาบางอย่างเกิดจาก ผลกรรมเกิดขึ้นในกายนี้ก็มี การที่เวทนาบางอย่างซึ่งเกิดจากผลกรรม เกิดขึ้นในกายนี้บุคคลพึงรู้ได้เองก็มี การที่เวทนาบางอย่างซึ่งเกิดจากผลกรรมเกิดขึ้นในกายนี้ชาวโลกสมมติว่าเป็นความจริงก็มี ในข้อนี้สมณพราหมณ์เหล่าใดมีวาตะอย่างนี้มีทิฐิอย่างนี้ว่า ‘บุรุษบุคคลนี้เสวยสุข ทุกข์ หรือทุกข์สุขอย่างใดอย่างหนึ่ง สุข ทุกข์ หรือ อทุกข์มสุขทั้งหมดนั้นมีเหตุที่ได้ทำไว้ในปางก่อนย่อมแล่นไปหาสิ่งที่ตนเองรู้ และแล่นไปหาสิ่งที่ชาวโลกสมมติว่าเป็นความจริง เพราะฉะนั้น เราจึงกล่าว ว่า ‘เป็นความผิดของสมณพราหมณ์เหล่านั้น’” (ส.สพ. (ไทย) 18/269/301-302)

จากพุทธพจน์ที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงยอมรับ “กรรมเก่า” เป็นเพียงสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดทุกข์กับร่างกายของมนุษย์ แต่กระนั้นก็ยังมิใช่สาเหตุอื่น ๆ ที่สามารถส่งผลให้เกิดความทุกข์แก่มนุษย์ในปัจจุบันได้อีก 7 ประการ ได้แก่ อาการผิพรดกของอุณน้ำดี มีเสมหะในลำคอ ความผิพรดกในร่างกาย มีเสมหะในลำคอและความผิพรดกในร่างกายทั้ง 2 อาการรวมกัน การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ การขาดการออกกำลังกาย และการถูกทำร้าย

บทสรุป

คำว่า “กรรม” ในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นจากเจตนาหรือความตั้งใจของผู้กระทำ ซึ่งหมายรวมถึงการกระทำที่เกิดจากแรงผลักดันของอารมณ์ความรู้สึกด้วย คือ ความโลภหรือความอยาก ความคิดประทุษร้าย และความหลง จึงกล่าวได้ว่ากรรมทุกอย่างมีจุดเริ่มต้นมาจากความคิดและจิตใจ แล้วแสดงออกมาทางกายหรือทางวาจา ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงรับรองว่ากรรมเป็นกฎธรรมชาติอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ทรงรับรองว่าการกระทำทุกอย่างย่อมมีผลของมัน โดยการให้ผลของกรรมจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ 4 ประการ คือ 1) ปัจจัยด้านสถานที่หรือสถานการณ์ 2) ปัจจัยด้านร่างกายและสติปัญญา 3) ปัจจัยด้านเวลา และ 4) ปัจจัยด้านความพยายามในการกระทำ เมื่อการให้ผลของกรรมทำงานภายใต้ปัจจัยเหล่านี้ทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าถ้ามนุษย์ทำกรรมในแนวทางที่ถูกต่องี้จะสามารถพ้นจากบ่วงกรรมทั้งปวงได้ นั่นคือ การปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 แต่คนไทยส่วนใหญ่กลับมองว่า กรรมเป็นผลของการกระทำชั่ว เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในอดีตชาติแล้วส่งผลให้เกิดเรื่องเลวร้ายกับชีวิตในชาติปัจจุบัน โดยการดลบันดาลของ “ผีเจ้ากรรมนายเวร” ทำให้ต้องพึ่งร่างทรงหรือโหราจารย์เพื่อทำนายดวงชะตาหรือทำพิธีแก้กรรม ความเชื่อแบบนี้นอกจากจะทำรายได้ให้คนเหล่านี้มหาศาล โดยอาศัยความศรัทธาเป็นเครื่องมือ ซึ่งในบางครั้งก็นำมาสู่การทำเรื่องผิดกฎหมาย เช่น การฉ้อโกงทรัพย์ การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

ดังนั้น ในการสอนเรื่องกรรมควรสอนโดยมุ่งเน้นให้เกิดความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปจากการใช้วิจารณญาณของตัวเองศึกษาเอง กล่าวคือ ในการอธิบายเรื่องกรรมควรอธิบายให้สอดคล้องกับหลักของเหตุผล เมื่อเกิดปัญหาอะไรไม่ควรโทษว่าเป็นผลของกรรมเก่าในอดีตชาติ แต่พยายามให้ผู้ศึกษาคิดถึงนิสัย หรือพฤติกรรมของตนเองที่ผ่านมาว่า มีนิสัยหรือพฤติกรรมอะไรบ้างที่อาจเป็นสาเหตุของปัญหานี้ หลังจากนั้นก็นำมาปรับปรุงแก้ไขตามสมควร แต่อย่างไรก็ตามกรรมเก่าในอดีตชาติก็มีผลต่อชีวิตในชาติปัจจุบัน ในการอธิบายเรื่องนี้ก็ควรอธิบายแค่ในส่วนที่เห็นได้ในเชิงประจักษ์ ได้แก่ ในเรื่องความสมบูรณ์ของร่างกายและสติปัญญา ฐานะทางครอบครัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรอธิบายว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตนอกจากกรรมเก่าแล้วอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น ความแข็งแรงของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เกิดจากการโดนผู้อื่นทำร้าย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

เอกสารชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 18.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 20.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 22.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 25.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 35.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เอกสารชั้นทุติยภูมิ

กรฤทธ์ ปัญสุนทร (2561). การแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา

ปรัชญา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2550). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ “ความเป็นธรรมในพระไตรปิฎก”. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พจนานุกรมธรรม. (ม.ป.ป.). พจนานุกรมธรรมของท่านพุทธทาส. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 19).

นนทบุรี: เอส. อาร์. ฟรินตัง แมส โปรดักส์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). เชื้อกรรม-รู้กรรม-แก้กรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 42). นครปฐม: จ.เจริญ

อินเตอร์พรีน

วิระวัฒน์ ชลสวัสดิ์. (2559). แก้กรรม ตามคำพระพุทธเจ้า. กรุงเทพฯ: กรีนปัญญาญาณ.

สุนทร ณ รั้งสี. (2552). พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). พุทธธรรม ฉบับเดิม. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

พระพุทธศาสนาของธรรมสภา

เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2544). เพื่อความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับหลักกรรม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.

ออนไลน์

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, สืบค้นจากจาก www.royin.go.th/dictionary/.